

PRESSMEDDELANDE från EU:s narkotikacentrum i Lissabon

ÅRSRAPPORT 2011: SAMMANFATTNING 1

Politiken och insatserna måste anpassas efter det kommande årtiondets utmaningar, säger chefen för EU:s narkotikabyrå

(15.11.2011, LISSABON **FÅR EJ PUBLICERAS FÖRE kl. 10.00 västeuropeisk tid/lokal tid i Lissabon**)

Årsrapporten 2011: narkotikasituationen i Europa "präglas av kontraster", enligt **EU:s narkotikacentrum (ECNN)**. Rapporten presenterades i Lissabon i dag och visar att narkotikabruket är relativt stabilt i Europa, med vissa positiva tecken på att användningen av kokain kan ha nått toppen och att cannabisbruket fortsätter att minska bland unga människor. Dessa tecken på en stabiliserad användning av flera mer etablerade narkotikapreparat neutraliseras dock av nya hot. I rapporten behandlas utvecklingen på marknaden för syntetiska preparat, den snabba uppkomsten av nya droger och det utbredda blandmissbruket. Vid presentationen av centrumets årliga utvärdering sade **ECNN:s direktör, Wolfgang Götz** att Europas narkotikapolitik och åtgärder nu måste anpassas till det kommande årtiondets utmaningar.

Kokain – har bubblan spruckit?

Under de senaste tio åren har kokain etablerats som den vanligaste olagliga centralstimulerande drogen i Europa, även om de flesta användarna finns i ett begränsat antal länder i västra Europa. Omkring 14,5 miljoner européer (15–64 år) har någon gång prövat kokain och omkring 4 miljoner har använt drogen under det senaste året (kapitel 5, tabell 9). Men frågan är om inte populariteten nu har nått sin topp, att döma av de nya siffror som offentliggörs i dag.

Nyligen genomförda undersökningar om kokainanvändning visar att det finns vissa positiva tecken i de mest drabbade länderna. I exempelvis **Danmark, Spanien, Italien** och **Storbritannien** – fyra av de fem länder där användningen ligger på de högsta nivåerna – har kokainanvändningen bland unga vuxna (15–34 år) gått tillbaka något under det senaste året. Samma tendens har iakttagits i **Kanada** och **USA** (kapitel 5, figur 10; figur GPS-14, del ii) ⁽¹⁾. Nya, riktade undersökningar i rekreativmiljöer i vissa länder visar också på en nedgång för bruket av kokain.

"De ekonomiska kostnaderna i samband med regelbunden kokainanvändning kan göra det till ett mindre attraktivt alternativ i de länder där man nu måste minska utgifterna", står det i rapporten. Genomsnittspriset i missbrukarledet för kokain ligger mellan 50 och 80 euro per gram i de flesta EU-länder (kapitel 5, tabell 8; tabell PPP-3, del i). Den positiva bilden kring drogen som en del av en välbeställd livsstil ifrågasätts också av en växande insikt om kokainrelaterade problem (t.ex. akutintag på sjukhus, behandlingsbehov och dödsfall).

Omkring 17 procent av de narkotikaanvändare som inleder specialistbehandling på grund av sitt missbruk uppger kokain som huvudsaklig problemdrog (figur TDI-2, del ii). Varje år rapporteras dessutom cirka 1 000 kokainrelaterade dödsfall i Europa. Kokainanvändning och omfattande berusningsdrickande av alkohol går ofta hand i hand. Nya studier har visat att över hälften av de kokainberoende användarna i behandling också var alkoholberoende (se ruta i kapitel 5) ⁽²⁾. Medlemsstater rapporterar nu om bättre behandlingar och positiva erfarenheter av att behandla problematiska kokainanvändare.

Antalet kokainbeslag fortsätter att öka i Europa (från 56 000 år 2004 till cirka 99 000 år 2009 – tabell SZR-9). Trots detta har den beslagtagna volymen och drogens renhetsgrad minskat avsevärt under senare år. Den totala mängden beslagtagna kokain i Europa nådde en topp år 2006 och har sedan dess halverats till uppskattningsvis

49 ton år 2009 (kapitel 5, tabell 8). Samtidigt som kokainsmugglingslederna via Västafrika kan ha minskat i betydelse finns det belägg för ökad aktivitet öster om Europa.

Cannabis – granskning av en nedåtgående trend

Omkring 78 miljoner européer – en av fem vuxna i åldern 15 till 64 år – har någon gång provat cannabis, och cirka 22,5 miljoner av dem har använt drogen under det senaste året (kapitel 3, tabell 4). Detta gör att cannabis fortfarande är den vanligaste olagliga drogen i Europa. Men de senaste europeiska uppgifterna bekräftar att trenden för cannabisanvändning bland unga vuxna (15–34 år) i allmänhet stabiliserats eller är på tillbakagång, siffror som angetts i tidigare årsrapporter från **ECNN** (kapitel 3, figur 5). Undersökningar om skolelever (15–16 år) speglar denna nedgång (Health behaviour in school-aged children/HBSC survey 2006–10, tabell EYE-10).

Minskad tobaksrökning kan ha påverkat cannabistrenderna i Europa, där de två ämnena ofta blandas vid rökning (kapitel 3, figur 6). En jämförelse mellan de två senaste **ESPAD**-undersökningarna av skolor (2003 och 2007) i 23 EU-länder visade på en generell minskning av den senaste månadens cigarettrökning (från 33 procent till 28 procent) och av cannabisanvändning (från 9 procent till 7 procent). Andra möjliga förklaringar handlar om livsstil, mode, utbyte mot andra droger och aktuella attityder till drogen. En färsk **Eurobarometer**-undersökning som **Europeiska kommissionen** publicerade i juli 2011 visade att regelbunden cannabisanvändning klassificeras som en "hög hälsorisk" av 67 procent av de ungdomar som deltog i undersökningen (15–24 år) ⁽³⁾. Hur mycket cannabisanvändningen påverkas av förändringar i narkotikapolitiken är en mycket omdiskuterad fråga. De data som presenteras i rapporten visar inte på något enkelt samband mellan ändringar i narkotikalagar och nivåer på cannabisanvändning (se ruta i kapitel 3).

Regelbunden cannabisanvändning i Europa ger fortfarande anledning till oro: omkring 9 miljoner unga européer (15–34 år) har använt cannabis den senaste månaden. Unga män tycks löpa störst risk att bli frekventa cannabisanvändare (kapitel 3, figur 7), en faktor som kan beaktas i samband med riktade preventionsinsatser.

Europas efterfrågan på cannabis framgår av de årliga beslagen på cirka 700 ton av drogen (cirka 600 ton hasch och 100 ton marijuana) (kapitel 3, tabell 3) ⁽⁴⁾. Under de senaste tio åren har den europeiska cannabispolitiken ofta handlat om att styra de rättsliga påföljderna mot leverantörer snarare än användare. Men antalet brott relaterade till cannabisanvändning fortsätter att öka, vilket antyder ett glapp mellan politik och praktik (kapitel 2, figur 4).

Syntetiska droger – en alltmer komplex marknad

Tidigare årsrapporter från **ECNN** har visat hur leverantörer av "legal highs" (s.k. internetdroger) ligger ett steg före kontrollerna, genom att snabbt erbjuda alternativ till förbjudna produkter. Dagens rapport avslöjar en liknande katt-och-råtta-lek när det gäller prekursorer, dvs. de kemikalier som används för att tillverka olagliga droger (se ruta i kapitel 4).

Syntetiska droger, inklusive ecstasy (MDMA, MDEA och MDA) och amfetamin, tillverkas olagligt i Europa av importerade prekursorer. Rapporten visar hur producenterna använder avancerade metoder för att kringgå de regler som är tänkta att förhindra avledning av dessa prekursorer. Dessa inkluderar att syntetisera prekursorer från "pre-prekursorer" eller maskera dem som icke-kontrollerade kemikalier, för omvandling efter import.

Den senaste tidens fluktuationer på ecstasymarknaden illustrerar det här fenomenet. Efter framgångsrika åtgärder för att begränsa avledningen av prekursorerna PMK, tycks tillverkarna nu använda en mängd pre-prekursorer, bland annat safrol, som utgångsmaterial för MDMA. Cirka 1 050 liter safrol och safrolrika oljor beslagtogs under 2009–2010, främst i **Litauen**.

Efter det att MDMA-halten minskade i ecstasytabletter, vilket rapporterades i de senaste två årsrapporterna från **ECNN**, finns nu tecken på att ämnet är på väg tillbaka. Färsk rapport visar en ökad tillgång på MDMA. I exempelvis **Nederländerna**, det land som har störst koppling till produktion av ecstasy, har tabletter med höga doser påträffats.

Omkring 11 miljoner européer har någon gång provat ecstasy, varav 2,5 miljoner det senaste året (kapitel 4, tabell 7). Dessutom har omkring 12,5 miljoner européer (15–64 år) någon gång provat amfetamin, av dem cirka 2 miljoner det senaste året (kapitel 4, tabell 6). Uppgifter för de senaste fem åren visar att det senaste årets bruk av ecstasy och amfetamin bland unga vuxna (15–34 år) är generellt stabilt eller i avtagande (kapitel 4, figur 8).

Europa är fortfarande den största producenten av amfetamin i världen. Historiskt sett har den huvudsakliga användningen av metamfetamin koncentrerats till **Tjeckien** och **Slovakien**. Men som påpekats i tidigare årsrapporter verkar det nu som om den har blivit mer tillgänglig i delar av norra Europa (till exempel i **Norge**, **Sverige** och **Lettland**), där det är möjligt att den delvis ersätter amfetamin.

Snabb uppkomst av nya droger och växande samverkan mellan "internetdroger" och olagliga narkotikamarknader

Den snabba uppkomsten av nya icke-kontrollerade psykoaktiva ämnen (ofta sålda som "legal highs" eller "internetdroger") utgör en växande utmaning, både i Europa och internationellt ⁽⁵⁾. Under 2010 anmäldes hela 41 nya droger till **ECNN** och **Europol** (jämfört med 24 år 2009), och de preliminära uppgifter för 2011 som presenteras i dag visar inga tecken på nedgång. Hittills under 2011 har 39 ämnen rapporterats genom **EU:s system för tidig varning**. Åtgärder för identifiering av nya ämnen blir alltmer inriktade på att ligga steget före – fler än 150 ämnen kontrolleras nu genom systemet för tidig varning (se ruta i kapitel 8).

I **ECNN:s** senaste ögonblicksbild av de som levererar internetdroger (juli 2011) kunde centrumet konstatera att det finns så många som 600 internetbutiker som uppges sälja psykoaktiva produkter ⁽⁶⁾ liksom ett brett utbud av nya produkter. Fler webbplatser tycktes också uppvisa försiktighet, genom leveransrestriktioner eller förklaringar om begränsat juridiskt ansvar och varningar (gällande exempelvis hälsa och lagstiftning).

Det som framhålls i dag är den växande samverkan mellan internetdrogerna och olagliga drogmarknader. Icke-kontrollerade psykoaktiva ämnen (till exempel blandningar av katinoner, piperaziner eller fenetylaminer) kan förpackas som ecstasy och säljas till den olagliga marknaden. Den kontrollerade drogen PMMA har hittats i vissa produkter som sålts som "legal highs". Mefedron, ett narkotikapreparat som står under EU:s kontroll ⁽⁷⁾, tycks däremot finnas på bägge sidorna, eftersom den säljs både lagligt på internet och – i vissa länder – via samma olagliga leverantörsnätverk som används för droger som ecstasy och kokain.

Den snabba spridningen av nya droger gör att medlemsstaterna ser över och ändrar sina standardlösningar på drogproblemet. Under 2010 antog både **Irland** och **Polen** snabbt lagar för att begränsa den öppna försäljningen av psykoaktiva ämnen som inte kontrolleras enligt narkotikalagstiftningen. Andra länder har agerat inom ramen för den befintliga hälsoskydds- eller läkemedelslagstiftningen. **Europeiska kommissionen** ser just nu över hur EU:s kontroll och åtgärder ser ut när det gäller nya ämnen, för att se till att insatserna är aktuella och anpassade efter syftet ⁽⁸⁾.

– Den snabbväxande och alltmer sammanhängande värld vi lever i speglas av en alltmer snabbväxande och sammanhängande narkotikamarknad, som verkar anpassa sig fort till både hot och möjligheter. Detta återspeglas inte bara i det faktiska antalet nya ämnen som dyker upp på marknaden, utan också i hur varierade de är och i hur de framställs, distribueras och marknadsförs, säger **Wolfgang Götz** i en kommentar till dagens presentation.

– Vi behöver en förebyggande strategi som gör att vi snabbt kan identifiera nya droger och framväxande trender, så att vi kan förutse deras potentiella konsekvenser. Vi behöver också samordna våra insatser i hela Europa. Gör vi inte det kommer ländernas enskilda ansträngningar sannolikt att bli verkningslösa. Dessa två faktorer är avgörande om vi vill ligga steget före i denna allt snabbare katt-och-råtta-lek, konstaterar direktören till slut.

Fotnoter

⁽¹⁾ Uppgifterna i *Årsrapport 2011* avser år 2009 eller det senaste år för vilket det finns tillgängliga uppgifter. **Figurer och tabeller som anges i det här nyhetsbrevet finns i Årsrapporten eller statistiskbulletinen 2011:**

www.emcdda.europa.eu/stats11

⁽²⁾ Kommande publicering: ECNN:s drogprofil om alkohol: www.emcdda.europa.eu/drug-profiles

(³) Flash Eurobarometer 330, (2011) *Ungdomars attityder till droger*: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_330_en.pdf

www.emcdda.europa.eu/publications/drugnet/online/2011/75/article1

(⁴) Utvecklingen på den europeiska cannabismarknaden kommer att granskas ingående i en kommande *Insights*-publikation från ECNN: www.emcdda.europa.eu/publications/insights

(⁵) I maj 2011 organiserade ECNN det första internationella tvärvetenskapliga forumet om nya droger:

www.emcdda.europa.eu/events/2011/new-drugs-forum

(⁶) ECNN:s snapshot, juli 2011 www.emcdda.europa.eu/activities/action-on-new-drugs

(⁷) Se rådets beslut: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:322:0044:0045:en:PDF>

(⁸) Europeiska kommissionens bedömning av hur rådets beslut 2005/387/RIF fungerar:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005D0387:EN:HTML>

Information om alla produkter, nyhetsbrev, tjänster och evenemang som är relaterade till *Årsrapporten* finns på:

www.emcdda.europa.eu/events/2011/annual-report